

Pieter Steinz: 'Lezen met ALS' Literatuur als levensbehoefte. Uitgeverij Nieuwezijds, Amsterdam 2015. ISBN 9789046819234 Zie ook: www.nieuwezijds.nl (ALS/ Goed leven/ Levenseinde/ED)

Soort boek/Ziekte/ stijl:

En behalve van moeheid en benauwdheid heb ik vooral last van het verdwijnen van mijn stem. Dat laatste is een geleidelijk proces, anders dan in het sprookje van Andersen of in het Suske en Wiske –album De stemmenrovers (pag.48)

Een prachtig boek van 224 pagina's waarin 52 NRC-columns van Pieter Steinz, *Lezen met ALS – Literatuur als levensbehoefte* zijn gebundeld. Voor die columns herlas hij boeken die hem dierbaar zijn, van Toon Tellegen tot Franz Kafka en beschrijft, hoe deze boeken hem laten nadenken over het verloop van zijn ziekte, zijn leven, de tijd die hem nog rest. Het laat ook zien hoe schrijven over literatuur troost kan zijn. Geïllustreerd met prachtige kleurentekeningen van Hajo.

Over de schrijver:

Pieter Steinz (1963) studeerde geschiedenis en Engels in Amsterdam. Hij werkte meer dan twintig jaar als kunst- en boekenredacteur bij NRC Handelsblad en was sinds 2012 directeur van het Nederlands Letterenfonds tot hij terugtrad wegens ALS. Op 49-jarige leeftijd kreeg hij de diagnose ALS aangemeten, een dodelijke spierziekte. Hij schreef meerdere boeken: zie ook https://nl.wikipedia.org/wiki/Pieter_Steinz.

Korte beschrijving:

Over de troost van het lezen heb ik dus weinig te zeggen. Daar staat tegenover dat ik me de afgelopen twee jaar niet zou kunnen voorstellen zonder mijn favoriete boeken. En als er iets is waar ik plezier aan heb beleefd, dan was dat wel het schrijven over de boeken waar ik van hou. Dat mag met recht een vertroosting genoemd worden. (pag.213).

De columns zijn stuk voor stuk mooie afgeronde teksten met vaak verrassende wendingen, mooie bespiegelingen. Ze laten je nadenken, lachen en leveren bewondering op voor Pieter Steinz manier van met zijn ziekte omgaan. Steinz schrijft over wat hij wel of niet herkent gedurende zijn ziekteperiode in een boek dat hij heeft gelezen, of het nou wereldliteratuur is, een strip of een sprookje. Hij begint een column vaak met een toelichting op iets wat hem bezig houdt, (niet meer kunnen spreken, op vakantie willen gaan), een eigenschap die hij heeft (romanticus zijn), ziek zijn of een korte toelichting op het boek dat hij heeft herlezen.

Zo schrijft hij over hoe hij fantaseert over hoe Charles Dickens zijn minder geslaagde ontmoetingen met behandelend artsen zou hebben beschreven, dat hij liever eerder zijn stem wil verliezen dan zijn mobiliteit naar aanleiding van het sprookje van *De klein zeemeermin* van Christiaan Anderson. Hij gaat in op het al dan niet afwerken van bucketlijstjes naar aanleiding van het lezen van de roman *High Fidelity* van Nick Hornby, dat hij zich het minst kan verplaatsen in de figuur van Oblomov in de roman van Gontsjarov. En dit zijn maar een paar van de 52 mooie stukken die in deze bundel staan.

Wat viel op:

-Wat een rijk, mooi boek. Ik zal het zeker vaker herlezen. De columns zijn vaak nuchter, soms laconiek, met humor geschreven en nergens opgeblazen ook al weet je dat Steinz een erg belezen man is. De manier waarop hij over literatuur schrijft en er zich mee verhoudt, daar heb ik als lezer wat aan en die bewonder ik. Wat Steinz hier levert is een proeve van elegantie en sierlijkheid in schrijven zoals hij die herkent in het lot van de nimf Daphne in de column naar aanleiding van het herlezen van Ovidius (pag.162-165): *'Doe mij dan maar het lot van Daphne. Ook zij veranderde in bewegingloze materie. Maar aan het eind van haar metamorfose merkt de dichter bewonderend op: 'Haar gratie is het enige wat rest'.*

Door niet alleen wereldliteratuur te beschrijven maar boeken die hem lief zijn, Donald Ducks, sprookjes van Christiaan Anderson, boeken van Paul Biegel, Toon Tellegen naast Ivan Gontsjarov, Thomas Mann, Charles Dickens et cetera. Vele mooie goed leesbare teksten. Gewoon lezen dus.

-SteinZ blijft deze hele periode liefde van zijn vrouw en kinderen voelen en humor gebruiken. Hij schikt zich in zijn lot en blijft van schrijven en lezen genieten. Dat is tussen de regels door te lezen bijvoorbeeld in de column *Hoe ik mijn verjaardag vierde*.

-SteinZ gaat ook in op wat wel en niet in zijn columns opgenomen is, dat de ongeloofwaardigste verhalen weg gefilterd zijn. (pag.111)

-Ook Steinz vindt dat een dodelijke ziekte niet iets 'goeds' teweegbrengt, ziekte winst levert (Column *Ziekte dividend*). Pag.202-205: 'Maar bestaat er werkelijk zoiets als ziekte dividend- een goudklomp van unieke, positieve ervaringen die je verzoent met het feit dat je dodelijk ziek bent? Voor mij niet, vrees ik; maar misschien komt dat doordat ik vóór mijn ziekte al een diepe liefde voor mijn vrouw koesterde, een uitstekende relatie met mijn kinderen had en iedere dag op waarde schatte.'

Over die vorm van ziekte winst hebben o.a. Maarten van der Weijden en Monique Schonckert geschreven (zie citaten hieronder). Goed, dat er vanuit zo verschillende hoeken aandacht aan wordt besteed.

van der Weijden (2009): Pag. 129: 'Hoe komt het dat het idee van positief denken en vechten dan zo populair is? Misschien omdat mensen graag willen dat het zo werkt. Het is een fijne gedachte dat je je lot in eigenhand hebt. (...) Het is ook fijner voor de mensen om de patiënt heen. (...) Ook voor de patiënt die het geluk heeft te herstellen. (...) Voor wie het geen fijne gedachte is, is degene die het niet gehaald heeft. Die hoor je niet meer want die is dood. Ook voor de nabestaanden van diegene die het niet gehaald hebben is het geen fijne gedachte.(..) Het is een grote groep voor wie het idee fijn is. Is dat de reden dat het zo populair is?(...) Kanker krijgen is geen straf van God. Je kunt je kansen een beetje beïnvloeden door gezond te leven, maar over het algemeen is het een kwestie van geluk of pech. Wij mensen vinden dat geen fijne gedachte. Liever hebben we ergens een duidelijke oorzaak voor.(...) Door de kankerpatiënt bestaat de wereld weer uit oorzaak en gevolg.

Schonckert (2006) : Pag. 52-54: 'Wie ziek is of iets naars meemaakt, krijgt al snel te horen dat je het moet accepteren en verwerken. Ik ben niet gelukkig met deze psychologische kretes, die vaak meer gebaseerd zijn op onze postmoderne haast dan op oprechte

betrokkenheid bij de zieke.....Berusten en verwerken in in de betekenis van vrede hebben met je

ziekte, ja misschien zelfs de ziekte zien als een bron van groei en nieuwe mogelijkheden, voelt voor mij las een ongerijmdheid..... 'het is triest om te horen dat sommigen pas door een ziekte gaan nadenken over de essentie van het leven. Ik wil mijn ziekte liever vandaag dan morgen kwijt.'

Citaten:

Pag.49 Column *Liever lopen dan praten*: 'Stukken schrijven is mijn lijn naar de buitenwereld. En als mijn vrouw mijn stem wil horen, dan googelt ze een opname van een van mijn voordrachten of belt ze naar mijn voicemail.'

Pag.111-112 Column *De onbruikbare werkelijkheid* : 'Ik beschreef het bezoek van iemand die wilde dat ik meedeed aan de nieuwe ALS-bewustwordingscampagne, maar verzweeg dat de vrouw zich liet ontvallen dat het onhandig was dat de gefotografeerde patiënten zo vaak zo lang wachtten met sterven. (...) De verleiding om te zondigen tegen Reves gebod op het afzwakken van de werkelijkheid was soms erg groot.'

Pag.117 Column *Hoe ik mijn verjaardag vierde*: 'Het is alsof ik voor mijn verjaardag tijd cadeau heb gekregen, net als de hagedis in het boek van Tellegen, ("Wat een prachtige tijd," zei hij. "Ja," zei de slang. "Hij is net nieuw.") En net als de eekhoorn en de mier in het slotverhaal hoop ik dat de tijd niet al te onverbiddelijk is:

'Daarna zeiden ze weer niets en zaten tegenover elkaar en hoopten dat de tijd plotseling zin kreeg om stil te staan. Want als hij echt stil wilde staan, dan kon hij dat. Dat wisten ze.'

<http://www.nrc.nl/boeken/2015/09/08/teruglezen-de-favoriete-lezen-met-als-columns-van-de-familie-steinz/>

Recensies/Extra:

<http://www.tzum.info/2015/09/filmpje-dwdd-over-lezen-met-als-van-pieter-steinz/>

<http://medischcontact.artsennet.nl/Media-Cultuur/Boeken/Boek/150876/Boek-Lezen-met-ALS-Literatuur-als-levensbehoefte.htm>

Frans Meulenbergh. (...)De eerste column bevat meteen het motto: 'Ik had in mijn leven te veel geluk gehad om niet te kunnen berusten in domme pech.' Een echo van deze basishouding klinkt tientallen pagina's verder in een citaat van Herodotos: 'Wie met zoveel mogelijk zegeningen is bedeeld en dan ook nog tevreden de ogen sluit, die verdient het predicaat "gelukkig".' Daarbij beseft Steinz dat 'mijn leven niet te kort was geweest om te bereiken wat ik wilde bereiken'. Zelfmedelijden is uit den boze, want uiteindelijk contraproductief.

In die levenshouding sluit hij aan bij Seneca die in navolging van Socrates schreef dat hij leeft zolang hij moet en niet zolang hij kan. De kwaliteit van het leven telt, niet de duur ervan... (...) Goede boeken verzetten de zinnen, behoeden je voor verveling, vrolijken je op, zetten je aan het denken en verplaatsen je naar andere werelden. Waar Steinz het ziek-zijn in vivo ervaart, onderzoekt literatuur dat in vitro. Feiten moeten in columns en verhalen verteerd worden, navoelbaarheid vraagt om stilering. Dat weet Steinz. (...)De combinatie van moed, berusting, stilering en beheersing die Steinz betoont, is

indrukwekkend en adembenemend. De teksten trillen van een huiveringwekkende schoonheid. Een reverence voor Pieter Steinz is gepast.'

<http://www.volkskrant.nl/boeken/-ik-voel-nog-steeds-een-rilling-als-het-boek-de-steinz-wordt-genoemd~a3878631/>

<https://www.vn.nl/pieter-steinz-onder-druk-maar-in-stijl/>